

УДК 336.051

JEL Classification: E44, F29

ЗЕЙНІЄВ Т. Г.¹, ЗАМЕЛЮХІНА А. О.²

ІНСТРУМЕНТИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ФІНАНСОВОГО УПРАВЛІННЯ АКТИВАМИ ТА ПАСИВАМИ ПІДПРИЄМСТВА

DOI: <https://doi.org/10.32620/cher.2023.4.07>

Постановка проблеми. Наразі першочерговим завданням суб'єктів господарювання є ефективне функціонування в умовах нестабільної економіки, яка викликана послідовними чинниками, а саме пандемія COVID-19 та введення воєнного стану. Тож, перед суб'єктом господарювання постає питання формування інструментів, які допоможуть підприємству не тільки залишатися «на плаву», але й ефективно фінансово управляти активами та пасивами підприємства. Це питання є наразі актуальним, бо зростає необхідність грамотного фінансового управління для досягнення своїх цілей на ринку. *Метою дослідження* є представлення інструментів для підвищення ефективності фінансового управління активами та пасивами промислового підприємства. *Предметом дослідження* виступає вплив фінансового управління активами та пасивами на загальний стан суб'єкта господарювання. *Методологічною основою дослідження* є загальні методи, що базуються на сучасних наукових засадах фінансових та економічних наук. *Основною гіпотезою дослідження* є фінансове управління активами та пасивами суб'єкта господарювання – інструмент ефективного функціонування суб'єкта господарювання. *Виклад матеріалу дослідження.* В результаті проведеного аналізу ефективності діяльності суб'єкта господарювання, а саме промислового підприємства, що показує ефективність фінансового управління активами та пасивами підприємства визначено, що класичне промислове підприємство має проблеми з зносом основних засобів та дебіторською заборгованістю. Тож, було представлено інструменти, які би допомогли підвищити фінансове управління та покращити загальний фінансовий стан підприємства. *Оригінальність та практична значимість.* Проведене дослідження підтверджує необхідність використання інструментів для підвищення ефективності фінансового управління активами та пасивами підприємства. *Висновки та перспективи подальших досліджень.* Інструменти, які будуть ефективно підібрані для запровадження та фінансового управління, допомагають підприємству бути більш конкурентоздатними та вирішувати поточні внутрішні проблеми, пов'язані з фінансовим управлінням активів та пасивів підприємства.

Ключові слова:

Фінансове управління, ефективність, підприємство, активи, пасиви.

TOOLS IMPROVE THE EFFICIENCY OF FINANCIAL MANAGEMENT OF ASSETS AND LIABILITIES OF THE ENTERPRISE

Formulation of the problem. Currently, the primary task of economic entities is the effective functioning in an unstable economy, which is caused by successive factors, namely the COVID-19 pandemic and the introduction of martial law. Therefore, the business entity faces the question of forming tools that will help the enterprise not only to remain "afloat," but also to effectively financially manage the assets and liabilities of the enterprise. This issue is currently relevant, as the need for competent financial management to achieve its goals in the market is growing. *The aim of the research.* Presentation of tools for improving the efficiency of financial management of assets and liabilities of an industrial enterprise. *The subject of the research* is the impact of financial management of assets and liabilities on the overall condition of the enti-

¹ Зейнієв Теймур Гідаятович, канд. техн. наук, доцент, докторант, Національний аерокосмічний університет ім. М. С. Жуковського «Харківський авіаційний інститут», м. Харків, Україна.

Zieiniiev Tieimur, PhD in Technical Sciences, Associate Professor, Doctoral student, National Aerospace University «Kharkiv Aviation Institute», Kharkiv, Ukraine.

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-8418-7818>

e-mail: teymurztg@gmail.com

² Замелюхіна Ангеліна Олегівна, здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування», Національний аерокосмічний університет ім. М. С. Жуковського «Харківський авіаційний інститут», м. Харків, Україна.

Zameliukhina Anhelina, the recipient of higher education with the Master's degree of the 072 Finance, Banking and Insurance Speciality, National Aerospace University «Kharkiv Aviation Institute», Kharkiv, Ukraine.

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-4858-6365>

e-mail: a.o.zameliukhina@student.khai.edu

ty. *The methods of the research.* There are general methods based on modern scientific principles of financial and economic sciences. *The hypothesis of the research:* financial management of assets and liabilities of a business entity is an instrument of effective functioning of an entity. Presentation of the study material. *The statement of basic materials.* As a result of the analysis of the efficiency of the entity, namely the industrial enterprise, showing the effectiveness of financial management of assets and liabilities of the enterprise, it is determined that the classic industrial enterprise has problems with the depreciation of fixed assets and receivables. Therefore, tools were presented that would help to increase financial management and improve the overall financial condition of the enterprise. *The originality and practical significance of the research.* The study confirms the need to use tools to improve the efficiency of financial management of assets and liabilities of the enterprise. *Conclusions and perspectives of further research.* The tools that will be effectively selected for implementation and financial management help the enterprise to be more competitive and solve the current internal problems associated with the financial management of assets and liabilities of the enterprise.

Key words:

financial management, efficiency, enterprise, assets, liabilities.

Постановка проблеми. В сучасних умовах, у яких зовнішні фактори найбільш впливають на функціонування та на розвиток українських промислових підприємств, а саме фактори, які викликані пандемією чи воєнними діями останні три роки. Особливо важливим постає питання формування інструментів, які допоможуть підприємству не тільки залишатися «на плаву», але й ефективно фінансово управляти активами та пасивами підприємства. Це питання є наразі актуальним, бо зростає необхідність грамотного фінансового управління для досягнення своїх цілей на ринку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми, з якими стикаються на підприємстві у більшості випадків пов'язані з невмілим фінансовим управлінням як активів, та і пасивів підприємства. У працях В. Апопії, С. Бабенка, О. Березіна, В. Гончаренка, М. Кулакової, І. Маркіної та інших розглядається саме питання проблематики управління. Незважаючи на різноманіття наукових робіт тема ефективного фінансового управління не перестає втрачати своєї актуальності для вивчення інструментів, які допоможуть підвищити ефективність фінансового управління підприємством.

Метою дослідження є аналіз та представлення інструментів для підвищення ефективності фінансового управління активами та пасивами підприємства, які забезпечать підприємству стабільність функціонування як на ринку, так і в системі управління всередині підприємства.

Виклад основного матеріалу дослідження. За словниковим тлумаченням «фінансового управління» визначається як, система управління формуванням, розподілом та

використанням фінансових ресурсів господарюючого суб'єкта та ефективним обігом його грошових коштів [1].

Таким чином, можна сказати, що для визначення ефективності фінансового управління, як активами, так і пасивами необхідно провести аналіз ефективності діяльності підприємства. Для проведення аналізу ефективності діяльності використовуємо методику Деренської Я.М., розрахуємо показники (Таблиця 1), використовуємо рейтинговий метод та побудуємо графік загальної тенденції сумарного індексу ефективності діяльності Приватного акціонерного товариства «Дніпропетровський агрегатний завод» (Рисунок 1).

На рис. 1 бачимо що підприємство у 2021 році змінило механізм розвитку та почало більш ефективно фінансово управляти активами та пасивами підприємства. Якщо більш детально подивитися на показники, наведені у табл.1, бачимо що еталонними показниками є показники 2021 та 2022 років, а саме у 2021 році – коефіцієнт рентабельності основних засобів, коефіцієнт оборотності оборотних коштів, коефіцієнт покриття, коефіцієнт рентабельності ресурсів, коефіцієнт ресурсовіддачі. Проте, у 2022 році тенденцію до зниження показали показники коефіцієнта рентабельності основних засобів, коефіцієнт оборотності оборотних коштів, коефіцієнта покриття, коефіцієнта рентабельності ресурсів, коефіцієнта ресурсовіддачі.

Всі ці показники сигналізують, що у 2022 році проблеми на підприємстві були викликані неефективним використанням та неефективним фінансовим управлінням, як активами, так і пасивами, такими як оборотний капітал, запаси, виробничі ресурси, зобов'язання підприємства та інші.

Таблиця 1 – Показники оцінки ефективності діяльності підприємства

Коефіцієнти	Значення	2018 рік	2019 рік	2020 рік	2021 рік	2022 рік	Еталонне значення
1. Показники ефективності використання основних засобів							
Фондовіддача, грн/грн	K1	2,001	1,454	0,620	0,422	0,298	2,001
Коефіцієнт рентабельності основних засобів	K2	0,455	0,223	0,601	0,727	0,595	0,727
2. Показники ефективності використання оборотних коштів							
Коефіцієнт оборотності оборотних коштів	K3	0,403	0,230	0,553	0,830	0,815	0,830
Коефіцієнт мобільності активів	K4	0,666	0,639	0,661	0,616	0,575	0,666
Коефіцієнт покриття	K5	6,137	5,972	6,224	7,434	6,581	7,434
Коефіцієнт рентабельності оборотних коштів	K6	0,0016 0	0,00067	0,0072 6	0,120	0,128	0,128
3. Показники ефективності використання капіталу							
Коефіцієнт автономії	K7	0,265	0,304	0,267	0,304	0,327	0,327
Коефіцієнт фінансової стабільності	K8	0,891	7,558	5,297	1,869	2,289	7,558
Коефіцієнт рентабельності ресурсів	K9	0,002	0,001	0,010	0,148	0,147	0,148
Коефіцієнт рентабельності продажу	K10	0,008	0,006	0,026	0,290	0,314	0,314
Коефіцієнт ресурсовіддачі	K11	0,089	0,047	0,121	0,157	0,135	0,157
4. Показники ефективності використання трудових ресурсів							
Зарплатовіддача, тис грн/грн	K12	1,498	1,394	1,679	1,688	2,509	2,509
Фондоозброєність, тис грн/чол	K13	61,060	118,944	134,17 3	168,567	244,44 3	244,443
5. Показники ефективності використання матеріальних ресурсів							
Матеріаловіддача, грн/грн	K14	4,401	6,512	1,031	0,580	0,500	6,512
Коефіцієнт оборотності запасів	K15	2,460	3,888	1,057	0,891	0,815	3,888

Джерело: розроблено авторами на підставі [2]

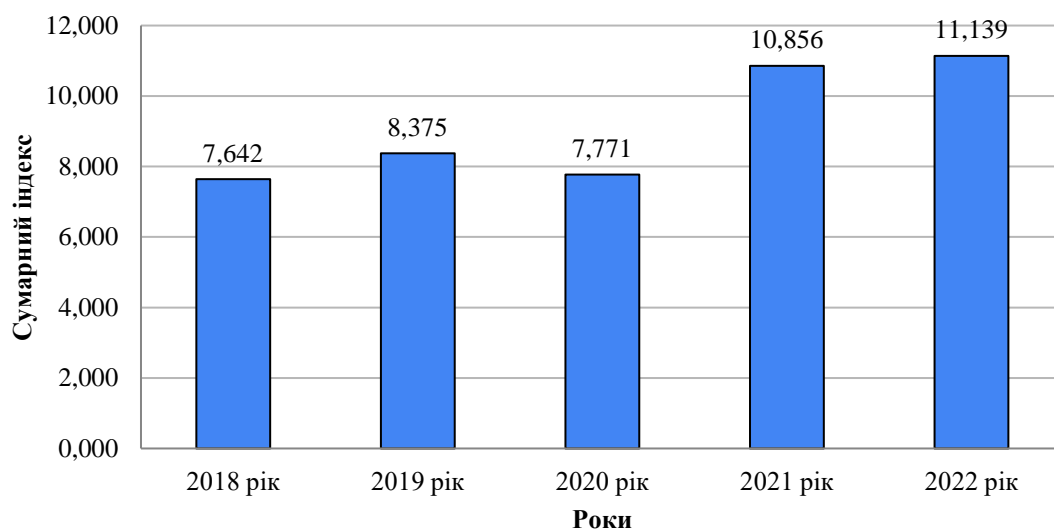

Рисунок 1 – Динаміка сумарного індексу ефективності діяльності підприємства

Джерело: побудовано авторами на підставі [2]

Таким чином, можемо виділити декілька закономірностей, які наразі впливають на ефективне фінансове управління як активами, так і пасивами Приватного акціонерного товариства «Дніпропетровський аграрний завод», а саме: наявність високої дебіторської заборгованості, що впливає на структуру та ефективне забезпечення виробничих процесів; застарілість основних засобів (обладнання), що впливає як на швидкий виробіток та реалізацію продукту, так і на інвестиційну привабливість підприємства в цілому; закредитованість підприємства, що впливає на рівень фінансової незалежності та можливих непередбачуваних проблем з погашенням у майбутньому.

Для підвищення ефективності фінансового управління активами та пасивами пропонуємо розглянути такі фінансові інструменти, як факторинг та лізинг.

Для промислового підприємства ці інструменти допоможуть: 1) оновити основні

засоби та понизити коефіцієнт зносу обладнання; 2) знизити тривалість операційного циклу вироблення продукції; 3) знизити показник дебіторської заборгованості; 4) покращити структуру активів підприємства.

Спираючись на поняття факторингових операцій (факторинг) у Цивільному кодексу України, то можемо стверджувати що за договором факторингу (фінансування під відступлення права грошової вимоги) одна сторона (фактор) передає або зобов'язується передати грошові кошти в розпорядження другої сторони (клієнта) за плату (у будь-який передбачений договором спосіб), а клієнт відступає або зобов'язується відступити факторові своє право грошової вимоги до третьої особи (боржника) [3]. Розглянемо, схему процесу факторингу на рисунку 2.

Рисунок 2 – Схема процесу факторингу
Джерело: побудовано авторами на підставі [4]

Завдяки факторинговим операціям, після поставки товару продавець, у нашому випадку, підприємство, яке має високу дебіторську заборгованість, своєчасно отримує в формі авансу значну частину від суми дебіторської заборгованості, що виникла (до 95%), не чекаючи на платіж від покупця. Фінансування підприємства автоматично збільшується залежно від росту продажів.

Що ж стосується лізингових операцій (лізингу), то за договором лізингу одна сторона (лізингодавець) передає або зобов'язується передати другій стороні (лізингоодержувачеві) у володіння та користування майно, що належить лізингодавцю на праві власності і було набуто ним без попередньої домовленості із лізингоодержувачем, або майно, спеціально придбане лізингодавцем у продавця (постачальника) відповід-

но до встановлених лізингоодержувачем специфікацій та умов, на певний строк і за встановлену плату (лізингові платежі) [3].

В умовах нестачі фінансових ресурсів для забезпечення діяльності підприємства, лізингові операції є інструментом інвестування та інструментом, який допомагає підприємству бути конкурентоспроможним на ринку та вирішувати поточні проблеми з основними засобами.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Таким чином, можемо сказати що факторинг та лізинг є дієвими інструментами фінансового управління активами та пасивами промислового підприємства. Оскільки, саме ці інструменти вирішують питання щодо покращення фінансового стану підприємства та допомагають вирішити питання щодо оновлення основних, зниження тривалості фінансового та операційного циклів, зниження показника дебіторської заборгованості, покращення структури активів підприємства. Все це і є прикладом ефективного фінансового управління як активами, так і пасивами промислового підприємства.

Станом на кінець 2021 року в Україні факторингові послуги надає 641 компанія, а лізингові послуги – 630 установ. І як показує статистика цей показник збільшується, що каже про популяризацію цих інструментів для вирішення питань, які пов'язані з фінансовим управлінням активів та пасивів.

Література

1. Бланк И.А. *Словарь-справочник финансового менеджера*. Київ.: «Ника-Центр», 1998. 480 с.

Стаття надійшла

до редакції : 25.11.2023 р.

2. Деренська Я. М. Оцінка ефективності діяльності підприємства. *Економіка підприємства та організація виробництва*. 2023. №1 (99). URL: https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-down-load/123456789/91232/1/Derenska_mer_1_2023.pdf (дата звернення: 25 жовтня 2023 р.)

3. Цивільний кодекс України URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text> (дата звернення: 25 жовтня 2023 р.)

4. Попов О. С. Цеберман А.А. *Факторинг як інструменти покращення економічних показників підприємства*. The 10th International scientific and practical conference “Modern research in world science” (December 25-27, 2022) SPC “Sci-conf.com.ua”, Lviv, Ukraine. 2022. P. 1134-1137.

References

1. Blank, I. A. (1998). Dictionary-directory of financial manager. Kyev: "Nika-Center", 480.

2. Derenskaya, Y. M. (2023). Assessment of the efficiency of the enterprise. *Enterprise economy and production organization*, 1(99). Retrieved from:

https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-down-load/123456789/91232/1/Derenska_mer_1_2023.pdf (application date: October 25, 2023)

3. Civil Code of Ukraine. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text> (application date: October 25, 2023)

5. Popov, O. Tseberman, A. (2022). Factoring as tools for improving the economic performance of the enterprise. The 10th International scientific and practical conference “Modern research in world science” (December 25-27, 2022) SPC “Sci-conf.com.ua”, Lviv, Ukraine, 1134-1137.

Стаття прийнята

до друку: 28.12.2023 р.

Бібліографічний опис для цитування :

Зейнієв Т. Г., Замелюхіна А. О. Інструменти підвищення ефективності фінансового управління активами та пасивами підприємства. *Часопис економічних реформ*. 2023. № 4(52). С. 47–51.

